

Titans of the art of the high period of renewal – studies by Leonardo da Vinci, Raphael Santi and Michelangelo Buonarotti

Dilfuza TULYANOVA¹

Secondary school 203

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2021

Received in revised form

20 August 2021

Accepted 15 September 2021

Available online

11 October 2021

ABSTRACT

This article examines the work of the geniuses of the Renaissance – Leonardo da Vinci, Raphael Santi and Michelangelo Buonarotti, necessary for a more effective assimilation of the discipline of the history of visual arts. The history of visual arts is the foundation of knowledge that shapes the growth and development of the future artist-educator.

2181-1415/© 2021 in Science LLC.

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Keywords:

relevance,
art,
genre,
artist,
stage,
school,
work,
museum,
salon,
education.

Yuqori uyg'onish davri san'atining titanlari – Leonardo da Vinchi, Rafael Santi va Mikelanjelo Buonarottilar ijodini o'rganish

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

dolzarblik,
san'at,
janr,
rassom,
davr,
maktab,
asar,
muzey,
salon,
ta'lif.

Ushbu maqola Jaxon tasviriy san'atining yetuk namoyondalari – Leonardo da Vinchi, Rafael Santi va Mikelanjelo Buonarottilar ijodining o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan imkoniyatlarni ko'rib chiqadi. Ma'lumki, tasviriy san'at tarixi rassom-o'qituvchining kelajakda o'sishi va rivojlanishini shakllantiradigan bilimlarning asosidir.

¹ Teacher, Secondary school 203, Tashkent, Uzbekistan.

Титаны искусства высокого периода обновления – исследования Леонардо да Винчи, Рафаэля Санти и Микеланджело Буонаротти

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

актуальность,
искусство,
жанр,
художник,
этап,
школа,
произведение,
музей,
салон,
образование.

Данная статья рассматривает творчество гениев эпохи Возрождения – Леонардо да Винчи, Рафаэля Санти и Микеланджело Буонаротти, необходимые для более эффективного усвоения дисциплины история изобразительного искусства. История изобразительного искусства – это основа знаний, которая формирует рост и развитие будущего художника-педагога.

XVI asr, yoki Chinkvechento yorqin voqealik bilan ajralib turadi: Yuqori Uyg'onish davri san'atida markaziy joy **inson obraziga tegishli bolgan**. XV-asr rassomlari asosiy e'tiborni insonni o'rab turgan narsalarga, shu o'rinda tabiatga ham baravar e'tibor berar edi. XVI asrda inson siymosi borliqqa nisbatan bo'lgan munosabatni universal ifodasiga aylandi. Shu o'rinda e'tiborning asosiy ob'ekti sifatida – aloxida **shaxs** bo'lishi tusga kiradi, bu holatni xattoki ko'p personajli kompozitsiyalarda ham kuzatishimiz mumkin. Nafaqat jismoniy shuningdek aqliy va ruxiy tomondan uyg'unlikka ega **Komil inson** san'atning asosiy mazmuniga aylandi. San'atshunos N. Abdullaevning fikrlari bo'yicha: ...Jismoniy baquvvat, ma'naviy barkamol, har qanday diniy ta'sirlardan xoli bo'lgan, o'zi va o'zgalar uchun ko'rasha oladigan, xalq manfaatini o'z manfaatidan yuqori qo'ya oladigan inson davrning, san'at asarlarining bosh qahramoniga aylandi. Negaki Yuqori Uyg'onish davri san'atini aynan shundek tasviriy san'at Titanlari yaratgan edi. Ya'ni "Titanlar" deb – yangi tipdag'i rassom-ijodkorlar, katta bilimga ega shaxs egalari, o'z davrining madaniyatini tub mohiyatini egallagan insonlarga nisbatan aytildi. O'rta va Shimoliy Italiyaning chinkvechento davrida uch buyuk shaxs – Leonardo da Vinchi, Rafael Santi va Mikelandjelo Buanarottilar ushbu nomga ega bolib, ularning xattoki o'z zamondoshlari ham "Iloxiy insonlar" deb atashgan.

Yuqorida aytganimizdek **Leonardo da Vinchi** (15-aprel 1452-yil Vinchi shaxri, Florentsiya yaqinida – 2-may 1519-yil, Klu qasri, Turen, Frantsiya) Yuqori Uyg'onish davri Titanlaridan hisoblanib yana bir yorqin ismga ya'ni "Universal odam" nomiga sazovor rassom, haykaltarosh va olim, muxandis va shoir, Chenkvechento davrining yirik namoyandası. **Leonardo da Vinchi** anatomiya, botanika, zoologiya, geografiya, astronomiya, geologiya, mexanika va boshqa qator fanlar bilan shug'ullangan. Tasviriy san'atning ilk sirlarini Kvattrocento davrining eng mohir ustasi A. Verrokkio ustaxonasida o'rgangan (1467–72-yillari). Shogirdlik davrida Leonardo shuningdek Florentsiyadagi zodagonlarning xonadonlariga va gumanistik to'garaklarga borganligi ma'lum. Leonardoni o'zgacha betakror iqtidori uning ilk tasvirlari, ya'ni ustozи A. Verrokkio bilan yaratgan "Isoning cho'qintirish" (1470–1475 y.) nomli asaridagi farishtalar obrazida namoyon bo'lgan. Tasviriy san'atdagi rassomning novatorlik pozitsiyalari uning ilk asarlaridan ma'lum bo'lgan ("Litta Madonnasi", "Gul ushlagan Madonna"(Benua Madonnasi), Sehgarlar ta'zimi, "Muqaddas Ieronim").

Leonardo Da Vinci "Gul ushlagan Madonna" yoki Benua Madonnasi deb ataladigan ilk asaridayoq o'zini kata iqtidor egasi sifatidla namoyon qildi. Ushbu ona va bola portretida Leonardo kvatrocento davrida yaratilgan asarlarni statik qo'rinishi va atrof muxitdagi detalarning ko'pligdan voz kechib, tasvirlangan kahamonlarni psixologik holatini ochib berishga harakat qilgan. Bu asar noziklik va poetik jozibadorligi bilan ajralib turadi. Yosh ona qo'llarida gulbргlari xoj shakliga o'xshagan nafis gulni o'z farzandiga uzatayotgani tasvirlangan. Ko'rinishidan oddiy kompozitsiyaga ega bu asarni rassom har bir detalini mukammallik darajada ishlaganligi yaqqol namoyon bo'lib turibdi. Rassom uyg'un ranglar va fazoviy tuman yordamida tasvirni o'rab, rangtasvir sa'atiga o'zining keyinchalik mashxur bo'lgan **sfumato** texnologiyasini olib kirdi.

Lyudovik Sfortso qasrida ijod qilgan davrlar ham rassomning sermazmun hisoblanadi. Milan davrida rassom maxobatli freska va mehrobli kartina muammolari yechimiga qaratganligi ma'lum. Shuningdek Fracheskeo Sfortsoga bag'ishlangan monumental otliq haykal yaratadi. Avval bu gipsdan yasalgan Franchesos Sfortsaning otliq haykali gaskoniyaik xarbiylar tomonidan sindirib tashlangan. Leonardo da Vinci o'z davrining insonparvarlik g'oyalariga javob beradigan mukammal inson qiyofasini yaratdi; uning asarlarida mayin nur-soya vositasida shaklning hajmini ko'rsatdi. Asarlarida diniy mazmunni xilma-xil insoniy hissiyotlar ko'zgusiga aylantiradi. Ilmiy kuzatishlari natijalarini turli usullarda bajarilgan chizgilarida muhrlagan. Ayniqsa, yuz ifodasini berishda katta mahoratga erishdi. Ba'zan tashqi ko'rinish (yuzdag'i zo'rg'a ilg'ab olinadigan tabassum) bilan odamlar chehrasini jonlantirib, ularning ichki dunyosi (nozik ko'ngil holati)ni ifodalaydi: "Madonna Benua" (taxm. 1478 y.), "Qoyadagi madonna" (1483–94 y., 2-nusxasi 1497–1511 y.), "Litta madonnasi" (1480 ylning o'rtalari), "Oqsuvtsarli xonim" (1483 y.).

Rassomning alohida tahlil qilinadigan asarlaridan biri bu – Milandagi Santa Mariya della Gratsie monastiridagi «Sirli oqshom» devoriy asaridir (1495–97 y.).

Kompzitsiya markazini Iso payg'ambar egallagan bo'lib uning yuz qismiga faqatgina Leonardo ijodiga hos bo'lgan nur va soyalar iloxiylik baxsh etgan. Lenardo da Vinci bu freskasida bir vaqt ichida tasvirlangan 12 apostollar va Isoning ruxiy holatini vaqt bilan o'zgarib borishini ko'rsatishga harakat qilgan. Ushbu asarda har bir qaxramonning individual vazifasi bilan bir qatorda butun kompozitsiyadagi umumiy obraz aks ettirilgan.

Rassomning yana bir shoh asari bu – "Mona Liza" ("Jokonda" nomi bilan mashhur, taxm. 1503 y.) portretidir. Ushbu asarda rassom ayolning ideal obrazini yaratishga harakat qilgan. Asarga tegishli manbalarning aksariyat qismida portretda bankir Franchesko del Jokondoning rafiqasi tasvirlangan deb keltirilgan. Bu portret ham ijodkoriing rangtasvirdagi izlanishlarini natiasi bo'lib, undagi orqa fonning tumanda ko'milgan tog' manzarasi, Mona Lizaning tubassumiga sirli ko'rinish ato etadi. Shuningdek ayolning nigoxi ham aloxida e'tiborga egadir. Sfumato texnologiyasi qo'llanilganligi tufayli, portretda tasvilangan ayolga turli nuqtalardan qaralsa ham, Mona Liza ba'misol tomoshabin tomonga doimo qarab turgandek tuyuladi. Bunga yana bir sabab Leonardo ning tasvirlagan qaxramonlari uzoqdagi perspektiva fonida emas, aksincha fazo ya'ni makon ichida, old va orqa planlardagi uzilishdan voz kechgan tarzda ularning ikkisini birlashtirib ishlanganlidigidir. Mona Liza yoki Djokonda portreti bu – portret san'atidagi yangi qadam bo'lib, u bilan Yevropa tasviriy san'atida psixologik portret rivoji vujudga keldi.

Rassom ijodining yana bir muxim tomonlaridan biri – rangtasvirdagi izlanishlar natijasida Leonardo da Vinci” Angiyari jangi” (1503-06 y.), “Ioann Krestitel (Cho‘qintiruvchi)” (taxm. 1513-17 y.); dunyo halokati ifodalangan “Toshqin” rasmlar turkumi (taxm. 1514-16 y.) asarlarida tabiatning dahshatli ofatlari oldida insonning ojizligi, tabiiy jaraenlarning takrorlanishini aqliy tasavvuri bilan uygunlashtiradi. Leonardo da Vinci dunyoqarashini o‘rganishda uning yon daftari va qo‘lyozmalari (taxm. 7 ming varaq) (shogirdlaridan F. Meltsi tomonidan uning yozmalari asosida tuzilgan “Rangtasvir haqida risola”si) Yevropa amaliyoti va nazariyasiga ta’sir ko‘rsatgan muhim manbadir.

“Universal inson” deb nom olgan Leonardo da Vinci me’mor sifatida “ideal” shahar va gumbazli ibodatxonaning turli xil loyihalarini ishlab chiqdi. Olim va muhandis sifatida o‘z davri fanining barcha sohalarini boyitdi, ayniqsa, e’tiborni mexanikaga qaratdi. Yaratishga bo‘lgan ehtiros uni o‘z davridan ilgarilab ketishiga olib keldi: muxandis-olim sifatida Leonardo da Vinci xarbiylar tanki, parashyut, velosiped, yer kavlaydigan mashina, uchish apparatlari, suv osti kemasi, bosma, to‘quvchilik va boshqa dastgohlar loyihalari shular jumlasidan. Shu o‘rinda Leonardo da Vinching inson anatomiyasi va ayniqsa uning muskul apparatini tasviriy san’at nuqtai nazaridan o‘rganishga e’tibor bergenligini alohida ta’kidlash kerak. Rassom inson tanasining ideal (komil) proporsiyalarini odam tanasini tog‘ri to‘rt burchak va aylana shakllarga moslashtirgan tarzda ishlab chiqdi. Leonardo da Vinci o‘z ijodiy faoliyatini san’at, borliq va fan o‘rtasidagi uyg‘unlik va uzaro bog‘liqni izlashga aylantirgan.

Rafael Santi (asli Rafaello Santi (Sanzio)) 26 yoki 28 mart 1483 (ayrim manbalarga ko‘ra, 6 aprel), Urbino – 1520.6.4, Rim) italyan rassomi va me’mori; Rafael Santi ijodida yuksak Uyg‘onish davriga hos bo‘lgan go‘zallik va mukammal dunyo haqidagi ilg‘or qarashlar, hayotbaxsh ideallar uyg‘unlikda o‘ta aniqlik bilan mujassamlashgan. Ilk asarlaridayoq manzara bilan uyg‘unlashgan nafis shakllar Rafaelning yuksak iqtidoridan darak beradi. Tasviriy san’atnining ilk sirlarini otasi Jovanni Santidan o‘rganadi. 17 yoshida Rafael Perudjiga rassom Pietro Perudjinoga shogird bo‘lish uchun ketadi. To‘rt yildan so‘ng Rafael Florentsiyaga kelib Yuqori Uyg‘onish davrini rivojiga o‘z hissasini qo‘sadi. 1504-08 yillar Florentsiyada yashab, buyuk san’atkorlar (Leonardo da Vinci, Fra Bartolommeo) ijodini, anatomiya va perspektivani o‘rganadi, dramatik voqealarga boy asarlar yaratadi. Ijodining ilk davrida betakror madonnalar obraqi yaratib tanildi: “Madonna Granduka” (Pitti, Florentsiya), “Bog‘bon madonna” (Luvr, Parij), Madonna Terranova (Berlin kartinalar galereyasi, Berlin), Chinnigullar ushlagan madonna (London milliy galereyasi, London), “Madonna Konestabile” (Ermitaj – taxm. 1500-02) “Mariyaning nikohi” (1504, Brera) (fazoviy yechimi jihatidan ustozni Perujino asarlariga yaqin).

1508-yilda papa Yuliy II taklifi bilan Rimda ijod qiladi shuningdek antik yodgorliklar bilan tanishadi, arxeologik qazishmalarda ishtirok etadi. Rim davrining eng yuksak ijodiy asarlari – bu Vatikan saroyidagi devoriy rasmlar turkumi, ularda ozodlik g‘oyalari va insoniy baxt, insonni xar tomonlama jismoniy o‘sishi va ruhiy imkoniyatlarini tarannum etadi, saroy zal(stantslar-rasmiy qabul va marosimlar xonalari)lariga ishlagan freskalari rassomlik san’atida monumental rangtasvirning katta yutug‘i, tasviriy san’atning me’morlik bilan uyg‘unligining eng yaxshi namunasi bo‘ldi. Jumladan, Della Senyatura zalida inson faoliyatining 4 sohasi – din (“Munozara”), falsafa (“Afina maktabi”), she’riyat (“Parnas”), huquq (“Aql, Mezon va Kuch”)ni tasvirlaydi xamda plafonda shu

kompozitsiyalarga mos injil va afsonalar mazmuniga oid majoziy shaklli kompozitsiyalar yaratib, ulkan iste'dod egasi sifatida shuxrat qozondi. Ushbu asarlarda Rafael xristian dini va antik madaniyatining sintez g'oyalarini aks ettirishga harakat qilgan. Ushbu turkumning eng ulug'vori "Afina maktabi" bo'lib, rassom avvalombor bu devoriy surati orqali o'zining buyuk zamondoshlari: Leonardo da Vinchi (Aflatun), Mikelandjelo Buonarotti (Demokrit), shuningdek astronomlar orasida o'zini ham siy whole into the sky. This is a reference to the legend of the creation of the first man Adam from clay by the God of Christians, Jesus Christ. The author uses this reference to emphasize the divine nature of the artist's work and its historical significance. The text also mentions other famous works by Leonardo da Vinci and Michelangelo, such as the "Last Supper" and the "Mona Lisa". The author concludes by stating that the artist's work is a reflection of the divine and historical significance of the artist's work.

Rimda Rafael yetuk portretchi sifatida ham namoyon bo'ddi: "Papa Yuliy II" (taxm. 1510), "Kardinal portreti" (taxm. 1512), "B. Kastilone portreti" (1515-16), "Lev X kardinallar bilan" (taxm. 1518); "Madonna Alba" (taxm. 1510-I), "Madonna di Folino" (taxm. 1511-12) kabi madonnalar tasvirida ulug' tuyg'u – onalik tuyg'usini bera oldi. Shu o'rinda rassomning katta mehrob kompozitsiyasi "Sikst madonnasi" (1515-19) eng mukammal asar sifatida xavotirlik va o'ta nafosat tuyg'usini uyg'unlashtirgan go'zallik etaloni deb tan olgan. Kartinaning asosiy qaxramonlari ona va muqaddas go'dak-Bibi Mariyam va Isodir. Ularning ajratuvchi jihatlar-bu onadagi beg'uborlik, ya'ni go'daklarga hos poklik va chaqaloq yuzidagi kattalarga hos jiddiylikdir. Asarning pastki qismida ta'zim qilayotgan Muqaddas Sikst va avliyo Varvarani ko'rishimiz mumkin. Ularning o'rtasida tasvirlangan hayolga cho'kkani ikki farishta asarga betakror nafislik bahsh etadi. Rafaelning "Sikst madonnasi" asari Drezden galereyasini nodir asarlaridan biri hisoblanadi.

Rafael Santi me'morlik san'atidagi faoliyati muhim ahamiyatga egadir: me'mor Bramante boshlagan Rimdag'i Avliyo Pyotr sobori qurilishiga uning vafotidan so'ng Rafael rahbarlik qildi, qurilishni o'zining yangi bazilikali loyihasi asosida davom ettirdi. Vatikandagi bir necha binolar Rafael rahbarligida qurilgan, uning loyihasi va rasmlari asosida ko'p binolar, ayniqsa, yirik saroylar barpo etilgan, har bir saroyga o'ziga hos qiyofa va bezaklar berishga intilgan. Rafael qurgan binolar salobatliligi va intererlarining nozikligi bilanajralib turadi. Uzoq vaqtlar davomida betakror san'at namunasi mavqeini saqlagan Rafael ijodiga keyingi davr ijodkorlari ideal san'at namunasi sifatida murojaat etdilar. O'zining mashhur zamndoshlari Leonardo da Vinchi va Mikelandjelolardan farqli Rafael Santining umri qisqa bo'lган (37 yosh). Shunga qaramasdan qisqa umrini davomida ijodkor Jaxon tasviriy san'atida o'chmas iz qoldirishga ulgurdi.

Yuqori Uyg'onish davriинг yana bir titani – **Mikelangelo Buonarroti** (to'liq nomi Mikelanolo di Lodoviko Lionardo di Buonarroto Simoni; 1475.06.03, hoz. Kapreze-Mikelanjelo, Toskana – 1564.18.02, Rim) – italiyan haykaltaroshi, rassomi, me'mori va shoir; Uyg'onish davrining buyuk arboblaridan. Rassom **Mikelangelo** Domeniko Girlandaio (1488-1496) va haykaltarosh Bertoldo di Jovanni(1489-90)dan ta'lim olgan. Jotto, Donatello, Mazachcho kabi rassomlarning asarlari va qadimgi haykaltaroshlikni o'rganishi Mikelangeloning ijodiy kamolotiga muhim ta'sir ko'rsatgan. M. Buonarrotining dastlabki asarlaridayoq uning ijodiga hos asosiy xususiyatlar – mahobatlilik, obrazlar shaklining qudrati va dramatizmi, inson go'zalligiga ehtirom ko'zga tashlanadi: "Zinapoya oldida turgan Madonna" va "Kentavrular" relefлari (ikkalasi ham marmar, taxm. 1490-92). "Vakx" haykali (1496-97, Rim), "Pieta" (ya'ni "Isoga motam"-faqatgina shu haykaltaroshlik asarida 24 yoshlik Mikelandjelo o'z ismini katta xarflarini o'yanligi ma'lum) haykallar guruhi(1498-1501, Rimdag'i Avliyo Pyotr ibodatxonasi)da an'anaviy Gotika tasviriga yangi insonparvarlik mazmunini singdirgan. 1501 yilda Florensiyaga qaytgan M. Buonarroti respublika fuqarolarining jasoratini ifodalovchi "David" haykali (1501-04), "Madonna" (1503), "Muqaddas oila" ("Madonna Doni", 1503-05) kartinalarini yaratdi.

Mikelanjelo Buonarroti 1505-yildan Rim Papasining iltimosiga ko'ra, qabr yodgorligi yaratish ustida ishladi. Macalan "Moisey" (1515–16, Rimdagi cherkovda) buyuk jo'shqinlik va irodaga ega bo'lgan diniy qaxramon yodgorlikning markaziy bo'lagiga aylangan; "Isyonkor qul" va "O'layotgan qul" (1513–16, Luvr) asarlarida kuch-qudratga to'liq kishanlarni uzayotgan va zanjirdagi o'limiga rozi bo'lgan ikki navqiron qarama-qarshi qo'yiladi. Mikelanjelo yaratgan asarlaridagi obrazlar yorqinligi bilan qimmatlidir. 1520-yildan Mikelanjelo Buonarrotining qarashlari fojiali tus ola boshladi. 1534-yilda Rimga butunlay ko'chib o'tadi. Ijodidagi bu ohanglar Florentsiyadagi San-Lorentse cherkovida Lorentso va Juliano Medichi qabrlariga ishlagan yodgorliklarida o'z ifodasini topdi (1520–34). Vafot etgan gertsoglar qiyofasida portret xususiyatlari yo'q, ular faol va samarali hayotni tarannum etuvchi obrazlardir, ularning oyoq tomonlarida tez oqib o'tayotgan vaqt (kun)ni ifodalovchi 4 ta haykal 2 juft holatida o'rnatilgan. Rimdagi Sikst kapellasida "Dahshatli sud" freskasini yaratdi. Umrining oxirigacha o'zining qabriga o'rnatiladigan yodgorlik – "Isoga motam" haykallar guruhi ustida ishladi (1555–64), uning loyihasini shogirdlari nihoyasiga yetkazgan. Mikelanjelo Buonarroti umrining oxirgi yillarida she'riyat va me'morlik bilan shug'ullandi. 1546-yildan Rimdagi Avliyo Pyotr sobori, Kapitoliy maydoni ansambl me'morligi ustida ishladi, o'limidan so'ng uning loyihasi asosida qurib bitkazilgan. Рассманинг "She'rlar" kitobi унинг vafotidan so'ng dastlab 1623-yilda nashr qilingan. M. Buonarroti g'oyalari insonparvarlik, xalqchillik, realizmning keyingi rivojiga xizmat qildi. M. Buonarroti ijodi Manierizm va keyingi asrlar uslublari – klassitsizm va barokko taraqqiyotlarini ta'minlovchi omil bo'ldi, ulardan farqli o'laroq, M. Buonarroti asarlarida insonga muhabbat va uning ulug'vorligi hamda go'zalligiga ishonchni saqlab qola oldi va ifoda eta oldi. Etmish yillik umr mobaynida Mikelanjelo Buonarotti barcha san'at turlari: haykaltaroshlik, rangtasvir, me'morchilik va grafikalarda o'zining ijodiy g'oyalari namoyon qildi.

Me'morchilik. Yuqori Uyg'onish davrining asosiy tamoyillari Rimda shakllandi va rivojlandi, davrning insonparvarlik g'oyalari ulug'vor va hashamatli me'moriy kompozitsiyalarda o'z ifodasini topdi. Amaliyotda antik me'moriy orderlar erkin va ijodiy ishlatila boshlandi, me'moriy uslublar birlashtirilib yagona milliy me'morlik uslubi shakllandi. D. Bramante, Rafael, Mikelanjelo va boshqalar murakkab me'moriy majmularida yuksak mahorat, boy ilm va nazariy fikr, o'tkir tafakkurni namoyon qildilar, badiiy yechimining go'zalligi, nisbat va shakllar o'yinining boyligi, kompozitsiya yechimining rang-barangligi insonga zavq bag'ishlaydigan me'moriy makonni yaratdilar. So'nggi Uyg'onish davrida yirik me'moriy inshootlar o'rnini xususiy buyurtmalar kengroq egalladi. Villa, palatstso qurilishi sohasida ko'zga ko'rinarli ishlar qilindi. Bog'-park me'morlik uslubi (bog' tuzish san'ati) shakllandi. Pastbalandlikka ega bo'lgan maydonda bog' yaratish muhim ahamiyat kasb etdi:pastbalandliklar birbiri bilan murakkab zinalar orqali bog'landi, tepalik va qiyaliklar turli bezak qurilmalar (g'or, suv kaskadlari, favvora, haykallar) hamda manzarali o'simliklar bilan bezatildi. Asosiy yo'l, qolgan yo'lka va zinalar darvozaga yo'naltirilgan bo'lib, kompozitsiyaning tugal bo'lishini ta'minlagan. Me'moriy nazariy masalalarga e'tibor ortdi. Bunyod etilayotgan binolarni ilmiy asoslashga intilish kuchayib, bir nechta ilmiy asarlar yaratildi. 16-a. o'rtalaridan Italiyada maxsus o'quv yurtlari, akademiyalar tuzildi va ularda me'morlikka oid ta'lim berilishi muhim voqeа bo'ldi. Bu esa Yevropa me'morligining keyingi taraqqiyotiga ta'sir ko'rsatdi, me'moriy klassitsizm tamoyillarining shakllanishida muhim rol o'ynadi.

1530-yillardan so'ng Italiya san'atida Uyg'onish davri madaniyatiga begona bo'lgan voqealar paydo bo'lib keyinchalik ular **man'erizm** degan nom oldi. Man'erizm san'ati ustalalari Ya.Pantormo, F.Parmidjanino, El Greko, B. Chellini asarlarida xavotir, qo'rquv va ichiki nizo kabi hissiyotlar kuchaya boshlagandi. Ular yaratgan asarlar nozikligi, shakllar proportsiyalarini cho'zilib ketganligi, tushkunlik va sovuqligi bilan ajralib turadi. Bularning hammasi insonparvarlik g'oyalarini krizisga uchraganligi bilan bog'liq ekanligidan dalolat beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Дмитриева Н.А. Краткая история искусств. Вып. 1. – М.: Искусство, 1985. – С. 215–312.
2. Вазари Дж. Жизнеописания наиболее знаменитых живописцев, ваятелей и зодчих. – М., 1995. – С. 480.
3. Абдуллаев Н.У. Санъат тарихи Т. «Ўқитувчи» 1987. – Б. 224.
4. Tulanova D.J. Tasviriy san'at tarixi. Darslik. T.“Adabiyot uchqunlari” 2021.
5. Туланова Д.Ж., Гуломова Н.Х. (2018). Технология и условия проведения дидактических игр в процессе преподавания черчения в вузе. Образование как фактор развития интеллектуально-нравственного потенциала личности и современного общества (РР. 89–93).
6. Валиев А.Н., Туланова Д.Ж., Гуломова Н.Х. (2018). Современные педагогические и инновационные технологии обучения на занятиях по черчению. Молодой ученый, (3). – С. 183–184.
7. Sobitovich B.S., Ahmedovich M.N., Erpolatovich T.N., Khotamovna G.N., Jurakhanova T.D. (2020). PRINCIPLES OF USING SCIENTIFIC DISCOVERIES IN MODERNIZATION OF THE ART EDUCATION SYSTEM. Journal of Critical Reviews, 7(11), 2020.
8. Гуломова Н.Х., Туланова Д.Ж. (2017). Использование законов перспективы при обучении изобразительному искусству: Материалы науч.-практ. конф. Какандский государственный педагогический институт (Республика илмий амалий конференция мақолалари тўплами. Куқон Давлат педагогика институти). Какандский государственный педагогический институт (Республика илмий амалий конференция маколалари туплами. Куқон Давлат педагогика институти).
9. Tulanova D. (2021). Imaginary line in landscape painting of Uzbekistan. ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL, 11(2), 773–778.
10. Сайдалиев С.С., Гуломова Н.Х., Туланова Д.Ж. (2017). Методы эффективного использования законов перспективы при обучении изобразительному искусству. Молодой ученый, (7), 462–469.
11. Туланова Д.Ж., Файзуллаева З.Ж. (2016). История пейзажной живописи Узбекистана в свете новых методологических подходов. Молодой ученый, (18), 397–401.
12. Халилов Р.Ш., Атажанова Р.Р. (2018). Использование рабочей тетради в обучении изобразительной деятельности в начальном классе. Молодой ученый, (7), 196–199.
13. Усмонов Б.Ш., Дадабоева Д.И., & Валиева З.Т. (2021). NX – ЭТО ИНТЕГРИРОВАННОЕ РЕШЕНИЕ ДЛЯ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ПРОДУКТОВ, РАЗРАБОТКА И ПРОИЗВОДСТВО. Scientific progress, 2(1), 825–834.
14. Namazovna, S. D. (2021). Harmony Of Art In Architecture Of Uzbekistan. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 3(05), 87–94.

15. Аширбаев А. (2021). ЧИЗМАЧИЛИК ТАЪЛИМИНИНГ УЗВИЙЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ. ГРААЛЬ НАУКИ, (6), 434-439. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.25.06.2021.082>
16. Qizi, U.S.B. (2021). Digitization Of Education At The Present Stage Of Modern Development Of Information Society. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 3(05), 95–103.
17. Хасанов А.А., Ўроқова Ш.Б.Қ. (2021). ЦИФРОВИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАТИЗИРОВАННОГО ОБЩЕСТВА. Scientific progress, 2(1), 300–308.
18. Халилов Р.Ш. (2016). Проблемы традиций и новаторства в изобразительном искусстве. Молодой ученый, (2), 1060–1062.
19. Gulomova N. (2021). CHIZMA GEOMETRIYA, CHIZMACHILIK DARSLARIDA TALABALARGA TESTLAR ORQALI ULARNING BILIMINI ANIQLASH. ГРААЛЬ НАУКИ, (4), 404-408. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.07.05.2021.075>
20. Абдурашидхонова М., Расулов М. (2021). O'zbek xalq amaliy san'ati bo'l mish Toshkent yo'g'och o'yumakorligi maktabi va namoyandalari. Общество и инновации, 2(5/S), 130–137.
21. Gulomova N., Abdusalomova X., Abdusalomova M. (2021). YOSH AVLODNI TARBIYALASHDA AMALIY SAN'AT TA'LIMINING O'RNI VA AHAMIYATI. Збірник наукових праць Л'ОГОС. <https://doi.org/10.36074/logos-01.10.2021.v2.33>.
22. Abdusalomova X.G.A.Q., Gulomova N.X. (2021). SAN'AT VA MADANIYAT SAHOSIDAGI ISLOHOTLAR BILAN ERTANGI KUNGA YANGICHA NAZAR. Scientific progress, 2(2), 663–669.
23. Bulatov C.S., Jabbarov R.R. (2010). Philosophical and psychological analysis of works of fine arts (monograph). Science and Technology Publishing House.
24. Jabbarov R. (2019). Formation of Fine Art Skills by Teaching Students the Basics of Composition in Miniature Lessons. International Journal of Progressive Sciences and Technologies, 17(1), 285–288.
25. Kholmuratovich, M. K., Mardanaqulovich, A. S., Ravshanovich, J. R., Sharifovna, K. U., & Shodiyevna, B. O. (2020). Methodology of Improving Independent Learning Skills of Future Fine Art Teachers (On the Example of Still Life in Colorful Paintings). International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 24(05).
26. Расулов М. (2021). НАУЧИТЬ СТУДЕНТОВ ВО ВНЕШКОЛЬНЫХ УЧЕРЕЖДЕНИЯХ СОСТАВЛЯТЬ КОМПОЗИЦИИ НА УРОКАХ РЕЗЬБЫ ПО ДЕРЕВУ. Збірник наукових праць Л'ОГОС. <https://doi.org/10.36074/logos-09.04.2021.v2.44>.
27. Халимов М.К., Жабборов Р.Р. (2018). Сравнение продуктивности учебной доски и проектора в преподавании предметов, входящих в цикл инженерной графики. Молодой ученый, (6), 203–205.
28. Jabbarov R. (2021, June). HISTORICAL DEVELOPMENT OF TRADITIONS AND STUDENT TRADITIONS.
29. Xolmuratovich M.X., & Ravshanovich J.R. (2020). Amaliy va badiiy bezak san'ati. UO'K, 76, 075.
30. Jabbarov R. (2019). Formation of Fine Art Skills by Teaching Students the Basics of Composition in Miniature Lessons. Co-Editor International Journals of Sciences and High Technologies Calle Del Bastero, №12, 1º Izquierda Exterior 28005 – Madrid, Spain. <https://scienceweb.uz/publication/98>.

31. Jabbarov R. (2021). Sharq uyg'onish davri yetuk san'atkorি buyuk miniatyurachi musavvir Kamoliddin Behzod ijodi ta'sirida yuzaga kelgan o'ziga xos yo'naliш. Жамият ва инновациялар, 2(5/S), 59–67. <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss5/S-pp59-67>.
32. Talipov N., Talipov N. (2021). CREATIVE TECHNOLOGIES FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS'CREATIVE ACTIVITY THROUGH ART EDUCATION. Збірник наукових праць Л'ОГОС.
33. Абдирасилов С.Ф., Толипов Н.Х., Толипов Н.Н. (2017). Эффективность исторического подхода в художественном обучении. Молодой ученый, (20), 417–421.
34. Талипов Н., Талипов Н. (2021). Tasviriy san'atda tariхий жанр муаммоси: рассом Малик Набиев ижодий мактабига бир назар. Жамият ва инновациялар, 2(4/S), 607–613. <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss4/S-pp607-613>.
35. Xalilov R. (2021). Bo'lg'usi tasviriy san'at o'qituvchilarini kasbga yo'naltirishda qalamtasvirning o'rni. Жамият ва инновациялар, 2(4/S), 585–590. <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss4/S-pp585-590>
36. Саодат Махкамова Бахтияровна. (2021). ВОПРОСЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ХУДОЖЕСТВЕННОМУ АНАЛИЗУ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА В ШКОЛЕ ГАФУРА АБДУРАХМАНОВА. Евроазиатские конференции, 5(1), 13–18. Извлечено из <https://papers.euroasiaconference.com/index.php/eac/article/view/437>.
37. Халилов Р.Ш., Баркашева Б. (2016). Роль полевой практики в формировании будущих учителей изобразительного искусства. Молодой ученый, (6), 827–829.
38. Akhmedov M.U., Kholmatova F. (2021). FORMATION OF CREATIVE PROCESSES IN STUDENTS THROUGH TEACHING COMPOSITION IN FINE ARTS. Збірник наукових праць Л'ОГОС.
39. Juraxanovna T.D., Kizi N. M.A. (2021). Creativity and Pedagogical Activity of The Academician Of The Art Academy Of Uzbekistan, Holder Of The Order Of Friendship Of Peoples-Janis Salpinkidi (Dedicated To The 75th Anniversary Of The Artist And Teacher). The American Journal of Social Science and Education Innovations, 3(06), 123–127.